

УДК 336.77:338.43:330.131.7

Волощук В.Р.,
канд. екон. наук, асистент кафедри фінансів,
банківської справи та страхування
Подільського державного
аграрно-технічного університету

ДИВЕРСИФІКАЦІЯ БАНКІВСЬКИХ РИЗИКІВ ПРИ КРЕДИТУВАННІ АГРАРНОГО ВИРОБНИЦТВА

Voloshchuk V.R.,
cand.sc.(econ.), assistant at the department of
finance, banking and insurance
State Agrarian and Engineering University in Podilya

DIVERSIFICATION OF BANK RISKS WHEN LENDING TO AGRARIAN PRODUCTION

Постановка проблеми. В результаті погіршення економічної ситуації питання банківського кредитування набувають особливого значення. Специфічні ризики, властиві сільському господарству, недосконалий страховий і антикризовий захист, малоефективний механізм захисту прав кредиторів вимагають більш детального вивчення банківськими установами диверсифікації ризиків кредитування та удосконалення кредитних відносин.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Особливої уваги заслуговують дослідження, присвячені проблемам кредитування сільськогосподарських підприємств, а також вивченню теорії кредиту. Слід виділити таких вітчизняних авторів, як В.М. Алексійчук, О.В. Васюренко, В.В. Вітлінський, Н.Г. Виговська, Р.М. Грант, О.Є. Гудзь, М.Я. Дем'яненко, В.М. Жук, Л. Івченко, Г.О. Крамаренко, Ю.О. Лупенко, О.О. Непочатенко, С.А. Навроцький, О.М. Петров, Л.О. Примостка, М.І. Пугачов, П.Т. Саблук, О.В. Пернарівський, Н.С. Прокопенко, М.І. Савлук, В.П. Синчак та ін.

Віддаючи належне працям учених, які досліджують особливості диверсифікації ризиків кредитної діяльності банків, зазначимо, що низка питань потребують додаткового висвітлення. Оскільки темпи зростання банківського бізнесу сповільнюються, недостатньо уваги приділяється кредитуванню та ризикам в реальних секторах економіки, підвищенню ефективності ведення бізнесу. В опублікованих наукових працях не повною мірою визначено особливості та способи вдосконалення кредитних відносин банків із сільськогосподарськими підприємствами, особливо в кризових умовах, не розкрито вплив регуляторів і суб'єктів аграрного та кредитного ринків на їх оптимізацію.

Постановка завдання. Мета даної статті полягає у визначенні сутності поняття «диверсифікація банківських кредитних ризиків» як одного зі способів зниження їх рівня та відновлення і підвищення ефективності банківського кредитування сільськогосподарського виробництва.

Виклад основного матеріалу дослідження. Основними методами і способами зниження ризиків в економіці є диверсифікація, страхування, резервування, хеджування, сек'ютеризація, розподіл, мінімізація та уникнення.

Насамперед відзначимо, що одним з існуючих способів знизити загальну схильність ризику є спосіб такого зниження через перерозподіл вкладів та/або зобов'язань і саме його називають диверсифікацією. У зв'язку із цим найбільш загальні засоби регулювання ризиків у банківській практиці зводяться до їх диверсифікації (тобто залучення кредитних ресурсів, розподілу, регулювання структури і розмірів, забезпечення, гарантій), а також до постійного контролю з боку банку за виконанням необхідних співвідношень і нормативів (нормативу максимального розміру ризику на одного позичальника, нормативу великих кредитних ризиків, що встановлюються центральним банком) та здійснення у разі необхідності заходів по їх коригуванню.

Істотну роль при цьому відіграє рівень забезпечення банківської установи належною базою інформації, оснащення сучасними новітніми технологіями, наявність висококваліфікованого персоналу та насамперед вчасний та ефективний прогноз економічної кон'юнктури. На практиці, врахувавши всі можливі варіанти комбінації видів економічної діяльності за певними ознаками, ми маємо можливість отримати досить конкурентні позиції по їх кредитних ризиках, і це викликає необхідність застосування різних стратегій диверсифікації в процесі управління ризиками кредитування.

Розповсюджена думка, що диверсифікація – це розміщення наявних фінансових коштів в декілька видів активів, які мають низьку взаємозалежність між собою ціною і доходністю. Ще однією формою диверсифікації виступає мобілізація засобів з різних незалежних джерел.

Управління ризиком кредитного портфеля комерційного банку має ґрунтуватися насамперед на принципах управління кредитним портфелем. До них відносяться:

- ліквідність. Це означає, що банк в будь-який час повинен мати достатню кількість готівки для поточних виплат.

- ризик. Зменшення ризику при виборі активів також є важливою проблемою управління кредитним портфелем.

- диверсифікація. Один з основних принципів полягає у розподілі кредитного портфеля між собою розмірами власного капіталу, формами власності та умовами діяльності. Виділяють 3 основні напрямки: галузева диверсифікація; географічна диверсифікація; портфельна диверсифікація;

- спеціалізація. Дає можливість фінансовому посереднику краще знати ринок, фінансове становище потенційних клієнтів, а, значить, і отримувати більший прибуток.

- постійні клієнти банку. Банки зацікавлені у встановленні тривалих відносин з клієнтом, що є одним із принципів управління кредитним портфелем в цілому, і кредитним ризиком банківського портфеля зокрема.

- відсотковий ризик. Одним з найбільш значущих є диверсифікація кредитного портфеля за ступенем ризику кожної позики, що входить до складу кредитного портфеля [1, с. 49].

Діяльність виробників аграрної продукції значним чином залежить від впливу чинників зовнішнього порядку – так званих системних. До них відносять ризики: цінові, відсоткові, валютні, інфляційні ризики та ризики державного, а в умовах поглиблення інтеграції нашої держави в світове господарство та вступом до СОТ і ЄС і міждержавного регулювання. Цей вид ризиків походить з макроекономічної сфери і на них не мають значного впливу ні сам позичальник, ні банк-кредитор. Проте вони можуть вчасно застосовувати методи, що дозволять знизити вплив вказаних ризиків.

Розглядаючи кредитний ризик сільськогосподарського підприємства, необхідно відмітити його основну внутрішню складову, так званий виробничий ризик. Даним поняттям ми окреслюємо ризики вірогідних втрат, що можуть виникнути внаслідок специфічних особливостей, якими характеризується виробничий процес у сільському господарстві. Складовими такого ризику виступають: ризик втрати врожаю, ризик зниження продуктивності тварин та техніко-технологічний ризик. І при кредитуванні аграрного виробництва ефективним засобом зниження рівня ризиків є диверсифікація.

Диверсифікація (від лат. *diversus* – різний і *facere* – робити) – це розподіл грошових засобів, які інвестуються або позичаються, між різними об'єктами вкладень для зменшення ризиків вірогідних втрат капіталу або прибутку від нього. Таку диверсифікацію називають диверсифікацією кредитів. У сфері банківських операцій принцип диверсифікації виявляється в розподілі позикового капіталу між великою кількістю клієнтів. Іноді банківське законодавство забороняє комерційним банкам надавати одній фірмі кредит на суму, що перевищує 10 % власного капіталу банку. На принципі диверсифікації базується діяльність інвестиційних компаній і фондів.

Коваленко В.В. зазначає, що стосовно нормативів кредитування інсайдерів, за оптимального значення показника не більше 25% норматив максимального розміру кредитного ризику за операціями з пов'язаними з банком особами становив у 2015 р. 31,19%, що свідчить про підвищення кредитного ризику в банківській системі України за цим напрямом. Розрізняють інструменти для запобігання виникненню кредитних ризиків та інструменти управління наслідками настання кредитних ризиків. Останні можуть бути активними (застосовуються для обмеження втрат), такі як: диверсифікація, обмеження ризиків, управління проблемними кредитами і пасивними (пов'язані зі страхуванням збитків), такими як: утворення резервів ліквідності, утворення резервів власного капіталу, контроль якості кредитного портфеля [2, с. 272].

Диверсифікацію визнають одним з найбільш використовуваних засобів зниження різних ризиків під час процесу формування портфеля фінансових активів, позик чи пасивів. Диверсифікація – це міра різноманітності в сукупності. Чим більше різноманітність, тим більше диверсифікація. Диверсифікація це також важлива інвестиційна концепція. Вона знижує ризик, при цьому часто не знижуючи прибутковість. Відчутніший результат від застосування методу диверсифікації можна досягнути, якщо додавати в портфель фінансові активи різних регіонів, видів економічної діяльності, класів таким чином, щоб при зниженні вартості одного з активів можливою була компенсація за рахунок зростання іншого виду активу.

Разом з цим відома і «наївна диверсифікація» (англ. *naive diversification*) – стратегія, що застосовується, коли інвестор просто інвестує в низку різних активів і сподівається, що ризики отримання доходів від цього портфеля тим самим знижуються. Використання цієї стратегії необов'язково призводить до зниження пов'язаних з портфелем ризиком, а навіть може підвищити ці ризики.

У більшості випадків диверсифікація ділиться на 2 типи – зв'язана і незв'язана. Новою сферою діяльності підприємства, що має зв'язки з уже існуючими площинами бізнесу називають зв'язану диверсифікацію (наприклад, у виробництві, маркетингу, матеріальному постачанні або технології).

Незв'язаною називають принципово нову сферу діяльності, яка певним чином не має зв'язків з уже існуючими сферами бізнесу.

У ролі найбільш важливих мотивів диверсифікації можна назвати перерозподіл ризиків, пільги певного характеру, використання досвіду, зусилля по укріпленню своїх позицій в галузях, що показують постійне зростання, та тих, які відрізняються високим показником норми прибутку. Таким чином, в основі диверсифікації лежать три головні цілі: ріст, зниження ризику і прибутковість [3, с. 443].

Якщо підприємство має очевидну стратегічну перевагу на зростаючому ринку, то один напрямок діяльності може виправдовувати залучення всієї уваги і всіх грошових коштів, наявних у розпорядженні керівництва підприємства. У своїй діяльності підприємство може використовувати такі типи диверсифікації:

1) *концентрична* – поповнення своєї номенклатури, яка з технічної чи маркетингової точки зору схожа на ту, що випускається підприємством;

2) *горизонтальна* – поповнення свого асортименту виробами або послугами, які жодним чином не пов'язані з основною діяльністю підприємства, але можуть викликати інтерес у споживачів;

3) *вертикальна* – характеризується поглинанням постачальників і споживачів (включаючи систему торгівлі). Перевагою даної форми диверсифікації є контроль над всім ланцюжком виробництва – від сировини до готового продукту;

4) *конгломератна* – поповнення свого асортименту, виробами, що не мають ніякого відношення ні до застосовуваної фірмою технології, ні до її нинішніх товарів і сфер діяльності. На практиці найчастіше зустрічається використання горизонтальної вертикальної диверсифікації [4, с. 212].

У підприємницькій діяльності можна використовувати наступні основні напрями диверсифікації: *ринку збуту*, тобто робота одночасно на декількох товарних ринках і розподіл поставок між багатьма споживачами; *закупівель сировини і матеріалів*, тобто взаємодія з багатьма постачальниками, тому керівництво підприємства повинно контролювати кількість своїх постачальників і споживачів; *інвестиційного портфеля* – рекомендується віддавати перевагу реалізації кількох проектів відносно невеликої капіталомісткості перед програмами, що складаються з єдиного інвестиційного проекту.

Диверсифікація інвестицій включає валютного портфеля фірми, яка передбачає вибір для проведення зовнішньоекономічних операцій кількох видів валют; депозитного портфеля, що передбачає розміщення великих сум тимчасово вільних грошових коштів на зберігання в кількох банках [5].

Диверсифікація портфеля цінних паперів – в стандартний портфель входять цінні папери, що мають альтернативні цілі.

Диверсифікація господарської діяльності – збільшення кількості використовуваних або готових до використання технологій, розширення асортименту продукції, що випускається, чи спектра послуг, що надаються, орієнтація на різні соціальні групи споживачів, підприємства різних регіонів і т.д. Усе це сприяє зниженню ризику, набуттю економічної стабільності та самостійності.

Диверсифікація видів фінансової діяльності передбачає використання всіх наявних альтернативних варіантів отримання прибутку від фінансових операцій різного виду: формування кредитного портфеля; фінансові вкладення на короткий строк, формування портфеля довгострокових фінансових вкладень, інвестування тощо.

Таке поняття, як «диверсифікованість кредитного портфеля», припускає наявність значної кількості покупців продукції підприємства і має на меті зниження кредитного ризику. Частіше всього диверсифікація кредитного портфеля проводиться разом з процесом лімітування концентрації кредитних операцій через механізм встановлення ранжованого за групами покупців кредитного ліміту в процесі мінімізації певного виду ризику кредитування.

Отже, ми вважаємо, що з метою з'ясування причин проведення диверсифікації виробничо-господарської діяльності на підприємствах необхідно проаналізувати переваги і недоліки стратегії. Основні переваги диверсифікації випливають з можливості з її допомогою забезпечувати надійний захист від ризиків, а також домагатися синергії і підвищувати цінність підприємства.

Дія механізму диверсифікації найкращим чином проявляється при нейтралізації ризиків комплексного характеру несистематичної групи, проте він не показує такої ефективності по відношенню до більшої частини ризиків систематичних, таких, як податковий тощо. Тому використання цього механізму носить на підприємстві обмежений характер.

Таким чином, диверсифікація – це метод управління ризиками, який дає можливість підприємствам отримання доходу від вкладення коштів у певні проекти. Використання диверсифікації може врятувати підприємство від банкрутства і дозволить продовжити ефективніше функціонувати.

Більшість науковців стверджують, що суть методу диверсифікації кредитного портфеля зосереджена в площині розподілу кредитних засобів серед клієнтів-позичальників, різних за організаційно-економічними показниками та характеристиками і за виробничо-територіальними ознаками. З цієї позиції диверсифікація є трьох видів:

○ кредити розподіляються між клієнтами, що діють в різних галузях – це галузева диверсифікація;

○ кредити розподіляються між клієнтами, що діють і перебувають в різних економічних умовах, що зумовлено різними територіальними регіонами, країнами – це диверсифікація географічна;

○ кредити розподіляються між різними категоріями клієнтів, тобто між фізичними та юридичними особами, різними організаціями, підприємствами різного розміру тощо, і це допомагає збалансувати показники ризиковості та прибутковості кредитного портфеля – це портфельна диверсифікація.

Отже, можна зазначити, що диверсифікація кредитних вкладень означає розподіл кредитів між різними суб'єктами правовідносин, клієнтами різних форм власності і галузей економіки, між різними регіонами країни тощо. У деяких випадках дотримання банком диверсифікації здійснюється за допомогою нормативів або вимог, які встановлюються НБУ. Чим більшої кількості позичальників надається кредит, тим меншим буде ризик неповернення кредитів за інших рівних умов, оскільки вірогідність банкрутства багатьох позичальників значно менша, ніж кількох.

Диверсифікація також досягається розміщенням засобів в активи різної терміновості, різного місця розташування, в різні галузі діяльності або типи цінних паперів. Вона виражається у володінні багатьма ризикованими активами замість концентрації всіх капіталовкладень тільки в одному з них.

Таким чином можна вважати, що диверсифікація – це метод пом'якшення ризику шляхом розосередження вкладень та обмеження впливу фактора ризику за рахунок уникнення надмірної концентрації за одним портфелем. Диверсифікація передбачає пошук та поєднання портфелів, які за однакових умов призводять до різних, не обов'язково протилежних результатів. Це метод пом'якшення ризику, який застосовується як до активних, так і до пасивних операцій [6].

Однак слід відмітити, що метод диверсифікації потрібно використовувати досить обережно, зважаючи на статистичні прогнози, оцінку ризиковості, врахувавши потенційні можливості банківської установи, в тому числі і в сфері підготовки персоналу. Диверсифікація потребує професійного управління та глибокого знання ринку.

Диверсифікацію (розподіл) можна здійснювати також в *часовому, просторовому і продуктовому* аспекті.

Диверсифікація кредитних ризиків в часі можлива, якщо кредитний проект передбачає послідовні і достатньо чітко розмежовані часові етапи. Проводячи політику розосередження кредитів по термінах, банк розподіляє ризики за ознакою часу. У разі орієнтації банку на кредити довгострокового характеру розумним є додавання до кредитного портфеля короткотермінових кредитів, які якоюсь мірою зможуть урівноважити структуру наявного кредитного портфеля банку. Крім того, недостатня збалансованість кредитного портфеля може бути компенсована за рахунок структуризації портфелів інших активів, але з розрахунком забезпечення оптимального балансу термінів по всьому портфелю кредитів.

Диверсифікація в просторовому ракурсі може розглядатися за допомогою розподілу («розсіювання») кредитних ризиків між учасниками кредитного процесу; диверсифікації банківської діяльності і дроблення кредитного ринку. При визначенні портфеля цінних паперів використовуються вкладення в різні види цінних паперів, емітентів, валют: при наданні кредитів по розміщених сумах, галузях, регіонах.

Отже, виходячи з перерахованих підходів та практики банківського кредитування, можна стверджувати, що диверсифікація – це метод контролю ризиків за рахунок підбору та розподілу активів по різних компонентах які мало корелюють між собою як на рівні фінансових інструментів, так і по їх складових. На даний час вважається, що механізм диверсифікації використовується перш за все для нейтралізації негативних банківських наслідків несистематичних (внутрішніх) видів ризиків. Принцип дії механізму диверсифікації заснований на розділенні ризиків, що перешкоджає їх концентрації [7].

Більшість банківських продуктів існують на ринку вже досить давно, принципово нові продукти на сьогодні відсутні. У докризовий період банки активно пропонували інноваційні для національних ринків продукти з метою набуття лідерських позицій і конкурентних переваг. Їх життєвий цикл продовжувався за рахунок модифікації та розвитку технологій масового продажу. На сьогодні банківський бізнес перебуває в стадії переосмислення наявних продуктів та їх ефективності. Тому, на нашу думку, диверсифікацію банківських продуктів слід розглядати як процес, пов'язаний з розширенням різноманітності банківських продуктів і широкою диференціацією їх якісних характеристик. Відповідно до цього новими продуктами можна вважати структуровані продукти. Наприклад, індексований депозит, інвестиційний депозит (або гібридний, з можливістю отримання річних відсотків за депозитом і додатковим доходом від інвестицій в інструменти фондового ринку – акції та облігації), депозитна картка, банківські метали, інноваційний лізинг [9].

Ко-брендінг можна вважати драйвером зростання ринку банківських послуг, головною метою якого є отримання прибутку за рахунок розширення клієнтської бази та підвищення активності продажу і використання банківських продуктів. За рахунок ко-брендінгу зазнали розвитку іпотечне кредитування, споживче кредитування, автокредитування, лізинг, факторинг і форфейтинг, карткові продукти, мобільний банкінг та інші інноваційні форми і механізми нейтралізації банківських ризиків при кредитуванні сільськогосподарського виробництва.

Іншим напрямом взаємодії є страхування майнових та інших інтересів банку, зокрема шляхом комплексного банківського страхування (Banker's Blanket Bond, BBB), що достатньо поширене в міжнародній практиці ризик-менеджменту розвинутих країн світу, але для інших є новацією. Ця програма включає страхування активів банку від нелояльних дій персоналу, покриває ризики, пов'язані з комп'ютерною системою банку (Computer Crime Policy), дозволяє компенсувати витрати у розмірі суми позову проти директора та витрати по відхиленню позову (Directors & Officers Liability). Таким чином, за наявності деяких недоліків і стримуючих факторів банківського страхування безперечним є факт міцного потенціалу в даному сегменті послуг [9].

Традиційно ІТ більш розвинуті в банках, ніж в інших сегментах ринку, але вони також й більш закриті та не орієнтовані на зміни. Проте диверсифікація організаційної структури, ко-брендінгові процеси потребують відкритої роботи на рівні ІТ-платформ та ІТ-стратегій для зниження ризиків і підвищення ефективності.

Останньою новацією карткових технологій є безконтактні електронні платежі за технологією PayPass від MasterCard. Для її прийняття та поширення на національних ринках потрібні банки-новатори як емітенти та еквайери, а також час та інвестиції. Іншою технологією є NFC (Near Field Communication) – технологія безпроводного високочастотного зв'язку малого радіусу дії, яка дає можливість обміну даними між мобільними телефонами, смарт-картками, платіжними терміналами, системами контролю доступу тощо. На даний час формування, розвиток і підтримка взаємовідносин з клієнтами реалізуються за допомогою CRM-систем (Customer Relationship Management), які гнучко дозволяють інтегрувати їх дані в єдиний інформаційний простір. Наступний крок – об'єднання всіх інновацій, що орієнтовані на клієнтів не тільки в єдиний інформаційний простір, а в єдиний бізнес-процес на основі систем нового покоління, до яких відносяться BPM-системи (Business process management) та QlikView-системи бізнес-аналітики [9].

Висновки з проведеного дослідження. Таким чином можна відмітити, що диверсифікація – це розсіювання банківських ризиків. Проте вона не може звести ризик до нуля, тому що на діяльність банку чинять вплив і фактори зовнішнього порядку, вони не пов'язані з певними об'єктами залучення капіталів тож не підвладні впливу диверсифікації. Тому використання цього механізму носить в банках обмежений характер. Диверсифікація є найбільш обґрунтованим і відносно менш низьковитратним способом зниження ступеня банківських ризиків. Як показує практика, багато банків замість розвитку асортиментного ряду своїх послуг, концентруються на декількох найбільш затребуваних продуктах, потрапляючи тим самим в залежність від ринкової кон'юнктури.

Тому, на нашу думку, диверсифікацію банківських продуктів слід розглядати як процес, пов'язаний з розширенням різноманітності банківських продуктів і широкою диференціацією їх якісних характеристик. У такій ситуації застосування методу диверсифікації кредитної ризиків є найважливішим завданням української банківської системи.

Література

1. Волкова В.В. Методичні аспекти управління ризиком кредитного портфеля банку / В.В. Волкова // Економіка і організація управління. – 2016. – № 1 (21). – С. 45-52.
2. Коваленко В.В. Методи управління кредитним ризиком та їх місце у забезпеченні платоспроможності банків / В.В. Коваленко, Д.О. Ненад // Східна Європа: економіка, бізнес та управління. – 2017. – Випуск 3 (08). – С. 270-274.
3. Грант Р.М. Современный стратегический анализ / Р.М. Грант. – СПб. : Питер, 2008. – 560 с.
4. Стратегічний менеджмент / (За ред. Петрова О.М.). – СПб. : Питер, 2005. – 496 с.
5. Крамаренко Г.О. Фінансовий менеджмент [Електронний ресурс] / Г.О. Крамаренко. – Режим доступу: http://pidruchniki.com/1584072043595/finansii/finansoviy_menedzhment
6. Про схвалення Методичних рекомендацій щодо організації та функціонування систем ризик-менеджменту в банках України Постановою Національного банку N 255 від 21.06.2012 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04>
7. Примостка Л.О. Фінансовий менеджмент у банку : навчальний посібник / Л.О. Примостка. – К. : КНЕУ, 1999. – 280 с.
8. Івченко Л. Диверсифікація діяльності підприємств як чинник їх економічного зростання. Інститут бухгалтерського обліку, контроль та аналіз в умовах глобалізації / Л. Івченко // Міжнародний збірник наукових праць. – 2016. – Випуск 1. – С. 99-107.
9. Волощук В.Р. Інноваційні форми і механізми нейтралізації банківських ризиків при кредитуванні сільськогосподарського виробництва / В.Р. Волощук // Інноваційна економіка. – 2016. – № 9-10(65). – С. 175-179.

References

1. Volkova, V. (2016), "Methodical aspects of risk management of credit portfolio of the Bank", *Ekonomika i orhanizatsiya upravlinnya*, no. 1 (21), pp. 45-52.

2. Kovalenko, V.V. and Nenad, D.O. (2017), "Methods of credit risk management and their place in ensuring solvency of banks", *Skhidna Yevropa: ekonomika, biznes ta upravlinnya*, Issue 3(8), pp. 270-274.
3. Hrant, R. (2008), *Sovremennyy strategicheskiy analiz* [Modern strategic analysis], Piter, St. Petersburg, Russia, 560 p.
4. Petrov, O.M. (ed.) (2005), *Stratehichnyi menedzhment* [Strategic management], Piter, St. Petersburg, Russia, 496 p.
5. Kramarenko, H.O. "Financial management", available at: http://pidruchniki.com/1584072043595/finansii/finansoviy_menedzhment
6. National Bank of Ukraine (2012), "About approval of Methodical recommendations concerning the organization and operation of systems of risk management in banks of Ukraine decree of National Bank Resolution N 255", available at: <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/v0361500-04>
7. Prymostka, L. (1999), *Finansovyi menedzhment u banku* [Financial management in Bank], KNEU, Kyiv, Ukraine, 280 p.
8. Ivchenko, L. (2016), "The diversification activity of enterprises as a factor of their economic growth. Institute of accounting, control and analysis in the context of globalization", *The international collection of scientific papers*, Issue 1, pp. 99-107.
9. Voloshchuk, V. (2016), "Innovative forms and mechanisms of neutralisation of Bank risks when lending to agricultural production", *Innovatsiina ekonomika*, no. 9-10(65), pp. 175-179.

Рецензент: д.е.н., професор Подільського державного аграрно-технічного університету М.В. Місюк

УДК 631.115.8

Соловей Ю.І.,
пошукувач*

Львівський національний аграрний університет

ФІНАНСОВО-ЕКОНОМІЧНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ В УКРАЇНІ СІЛЬСЬКОГОСПОДАРСЬКОЇ ОБСЛУГОВУЮЧОЇ КООПЕРАЦІЇ

Solovei Yu.I.,
applicant of scientific degree
Lviv National Agrarian University

FINANCIAL AND ECONOMIC ASPECTS OF DEVELOPMENT OF AGRICULTURAL SERVICE COOPERATION IN UKRAINE

Постановка проблеми. На сільськогосподарську обслуговуючу кооперацію покладаються значні сподівання у формуванні моделі вітчизняної аграрної економіки, в якій малі виробники зможуть зайняти гідне місце поряд з великими підприємствами. Підставою для таких планів є як багатий світовий досвід, так і практика організації кооперативного руху в Україні, витоки якої сягають далекого XIX століття. Агровиробники створюють обслуговуючі кооперативи, прагнучи захистити свої інтереси від монопольного тиску ділових партнерів, підвищити економічну ефективність функціонування за рахунок раціонального використання ресурсів.

Разом з тим, теперішній рівень розвитку сільськогосподарської кооперації в Україні доводиться оцінювати як явно недостатній. Із понад тисячі зареєстрованих сільськогосподарських обслуговуючих кооперативів у 2017 році реально здійснювали господарську діяльність лише 589, й об'єднували вони менше 25 тисяч осіб [7]. Це означає, що існуючі моделі створення в сільському господарстві України кооперативних структур потребують удосконалення. До найактуальніших відноситься питання фінансового забезпечення діяльності кооперативів з використанням коштів із власних і залучених джерел.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Теоретико-методологічні й практичні аспекти фінансування сільськогосподарських кооперативів та економічних результатів їх діяльності розглядають у своїх працях О.І. Гуторов, О.О. Клокар, М.Й. Малік, П.М. Музика, І.М. Паска, С.М. Приліпко, П.Т. Саблук, О.М. Саковська, Ю.В. Самойлик, О.П. Славкова, О.С. Чан-Хі та інші вітчизняні економісти. Розглядаючи проблеми розвитку сільськогосподарської обслуговуючої

* Науковий керівник: Яців І.Б. – д.е.н., доцент